

FORMIRANJE I RAZVOJ UNIVERZITETA „VELJKO VLAHOVIĆ“

Dragutin Papović

This work describes the forming and development of the first university in Montenegro. The Decision on forming of the University was adopted by the Executive Council and the Educational-Cultural Council of the Parliament of the Socialist Republic of Montenegro in 1971. In 1974 the University in Titograd was constituted of: the Law Faculty, the Economic Faculty and the Technical Faculty from Titograd, the Teaching Academy from Nikšić, Higher Nautical School from Kotor, then historical, agricultural and biochemistry institutes from Titograd. In 1975, the University was named after a famous revolutionary and scholar Veljko Vlahović. By 1990, the University contained 11 faculties with 8000 students and around 500 professors and assistants. In 1992, the Veljko Vlahović University changed its name into the University of Montenegro.

Od 1945. godine do početka 70-ih tempo razvoja fakulteta u Crnoj Gori bio je spor. U Crnoj Gori su 1970. godine postojala samo dva fakulteta (Ekonomski i Tehnički) i dvije više škole (Pedagoška akademija i Viša pomorska škola). Ekonomski i Tehnički fakultet u Titogradu su bili dio Beogradskog univerziteta, i Crna Gora je bila jedina jugoslovenska republika koja nije imala Univerzitet.

Ove institucije nijesu obrazovale dovoljan broj visokoškolaca neophodnih za ekonomski i kulturni razvoj Crne Gore pa je Savez komunista (SK) Crne Gore u dokumentu „Aktuelna idejna i društveno-politička pitanja crnogorske kulture i njenog razvoja“, koji je usvojen je na 20. sjednici Centralnog komiteta

(CK) SK Crne Gore 23. decembra 1970. godine, naveo da je jedan od prioriteta otvaranje novih visokoškolskih institucija i Univerziteta.

Na osnovu ove orijentacije Izvršno vijeće i Prosvjetno-kulturno vijeće Skupštine SR Crne Gore su na zajedničkoj sjednici 18. novembra 1971. godine usvojili „Program razvoja visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori“.¹ To je bio temeljni dokument za razvoj Univerziteta u Crnoj Gori.

Tvorci ovog Programa su smatrali da će se otvaranjem Univerziteta omogućiti brži društveno-ekonomski i kulturni razvoj Crne Gore, njeno brže uključivanje u naučno-tehnološku revoluciju, uspješnije takmičenje sa industrijski razvijenim sredinama. Razlozi za formiranje Univerziteta su bili i zaustavljanje odliva najstručnijih kadrova iz Crne Gore i obezbjeđivanje mogućnosti studiranja sve brojnijim generacijama srednjoškolaca. Krajem 1971. godine Crna Gora je imala oko 8.000 studenata od kojih se samo 2.500 školovalo u Crnoj Gori. Nakon završenih studija većina se nije vraćala u Crnu Goru. U 1970. godini visokim školstvom je bilo obuhvaćeno 12% generacije od 19-23 godine, a nacrtom Društvenog plana SR Crne Gore 1971-1975 predviđeno je da se obuhvaćenost visokoškolskog uzrasta poveća na 14% ove generacije.

Programom razvoja visokoškolskih institucija predviđeno je da se do 1975. godine osnuju tri fakulteta: Pravni, Metalurški i Filozofski, da se otvori Muzička akademija I stepena, formira Institut za matematiku (koji bi nakon 1975. prerastao u fakultet),

¹ Skupština SR Crne Gore, Ured za informacije, Program razvoja visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori za period 1971-1975. godine, Titograd, 1971, Državni arhiv Crne Gore (DACG), Odjeljenje za sređivanje arhivske građe republičkih organa i organizacija novog perioda od 1945. godine – Cetinje (OROC), Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku SR Crne Gore (RSO), fascikla 17, 1; 10/1972.

osnuje Centar za studije Visoke industrijsko-pedagoške škole i stvore uslovi za postdiplomsko studiranje iz ekonomskih i biomedicinskih nauka.

Program je bio ambiciozan, jer je zahtijevao ulaganje od oko 90 miliona dinara, a od 1973. godine trebalo je ulagati dodatnih 10 miliona za redovnu djelatnost novih visokoškolskih ustanova.² Predviđena je izgradnja studentskog doma u Titogradu i povećanje studentskog fonda za stipendiranje sa 6,3 miliona 1971. godine na blizu 10 miliona dinara 1972. godine.

Za sprovođenje Programa zadužena je Komisija za visokoškolsko obrazovanje Skupštine SR Crne Gore koja je formirana 27. januara 1972. godine.³ Zadatak Komisije je bio da proučava pojedina pitanja vezana za osnivanje visokoškolskih ustanova i za izradu njihovih programa i planova nastave. Komisija je radila na odabiranju i pripremanju kadrova potrebnih za osnivanje i rad visokoškolskih ustanova. Imala je predsjednika i 12 članova koje je imenovala Skupština SR Crne Gore. Predsjednik Komisije bio je dr Mijat Šuković.⁴ Komisija je za svoje potrebe

² Prosječna zarada u Crnoj Gori bez poreza 1973. godine bila je 1.689 dinara. Zarade u Republici Crnoj Gori 1965-2005, Monstat, Podgorica, 2006, str. 11.

³ Odluka o obrazovanju i zadacima Komisije za razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 1; 3/1972; i „Službeni list SR Crne Gore“, broj 3/72.

⁴ Ostali članovi su bili: dr Risto Vukčević (dekan Ekonomskog fakulteta u Titogradu), Vladimir N. Popović (republički sekretar za obrazovanje, kulturu i nauku), dr Branislav Ivanović (poslanik Prosvjetno-kulturnog vijeća Skupštine SR Crne Gore), dr Milinko Šaranović (dekan Tehničkog fakulteta u Titogradu), Radivoje Brajović (republički sekretar za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu), Blažo Knežević (poslanik Republičkog vijeća), Borislav Ivošević (poslanik Prosvjetno-kulturnog vijeća), ing. Radoje Kontić (tehnički direktor Željezare “Boris Kidrič”), dr Čedomir Vukmanović (v.d. direktora Saveznog zavoda za zdravstvenu zaštitu – Beograd), dr Dragiša Ivanović (profesor na

mogla da angažuje grupe stručnjaka a republički organi i organizacije su bili dužni da joj dostavljaju potrebne podatke, analize i izvještaje. Administrativne, tehničke i druge poslove iz djelokruga Komisije obavljao je Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku. Prvi konkretni rezultat Komisije u realizaciji Programa bilo je osnivanje Pravnog fakulteta u Titogradu, na kojem je nastava počela u oktobru 1972. godine.

Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je 14. marta 1972. godine formirala studijsku grupu za izradu elaborata o konstituisanju Filozofsko-filološkog fakulteta u Crnoj Gori.⁵ No, Studijska grupa je predložila da se ovaj fakultet zove Filozofski i da, zbog racionalnosti i ekonomičnosti, pored filozofskih obuhvati filološke i prirodno-matematičke discipline (fiziku i matematiku).⁶ Studijska grupa je predložila da se

Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu), dr Zvonko Damjanović (profesor na Prirodno-matematičkom fakultetu u Beogradu) i Jovan Avramović (poslanik Republičkog vijeća). Zapisnik sa II sjednice Komisije za razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori, Titograd, 16. V 1972, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 5; 6/1972.

⁵ Članovi studijske grupe su bili: Blažo Knežević (poslanik Republičkog vijeća Skupštine SR Crne Gore), Radivoje Šuković (rukovodilac Odjeljenja za udžbenike u Republičkom zavodu za unapređivanje školstva), Vojislav Bojović (pomoćnik direktora Pedagoške akademije), Vidosava – Bečka Martinović (rukovodilac Grupe za obrazovanje u Republičkom sekretarijatu za obrazovanje, kulturu i nauku) i Drago Ćupić (stručni saradnik u Republičkom zavodu za unapređivanje školstva). Predlog koncepcije Filozofskog fakulteta u SR Crnoj Gori, DACG, OROC, RSO, fascikla 22.

⁶ Studijska grupa je smatrala da Pedagoška akademija treba da nastavi sa radom i da priprema kadrove za osnovne škole, a Filozofski fakultet kadrove i za srednje i za osnovne škole. Ona je koncepciju Filozofskog fakulteta prilagodila reformi srednjeg obrazovanja koje je tražilo nastavno osoblje osposobljeno za nastavu iz više nastavno-naučnih disciplina. Takođe, Filozofski fakultet

Filozofski fakultet organizuje mimo Pedagoške akademije. Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je 1973. godine

je trebalo da obrazuje kadar za kulturni razvoj Crne Gore i da obezbijedi razvoj naučnoistraživačkog rada u oblastima: jezika i književnosti, istorije, etnologije, arheologije i kulture. Zadatak Filozofskog fakulteta je bio da afirmiše opštekulturne, književne, istorijske i druge vrijednosti Crne Gore, kako bi se pružila potpunija slika o crnogorskom narodu i kulturne vrijednosti crnogorske nacije. Na tim zadacima Filozofski fakultet je trebalo da okuplja najbolje kadrove. Predviđeno je otvaranje katedre za sociologiju i filozofiju kako bi se omogućilo brže ostvarivanje savremenih društvenih zadataka u oblasti marksističkog obrazovanja omladine, dok je katedra za pedagogiju trebalo da doprinese razvoju usmjerenog obrazovanja. U okviru nekih katedri predloženo je osnivanje naučnih institucija. Zamišljeno je da katedre na ovom fakultetu postanu centri za usavršavanje kadrova i za pripremanje mladih naučnih radnika, ali se smatralo da će ti kadrovi sa fakulteta izaći tek početkom 80-ih. Prvenstveni razlog za otvaranje Filozofskog fakulteta bio je veliki nedostatak nastavnog kadra u srednjim i osnovnim školama, i u institucijama kulture. U Crnoj Gori je 1973. godine bilo 148 osnovnih škola i 35 obrazovno-vaspitnih institucija na drugom stupnju. U njima je u školskoj 1972/73. godini radilo 5.299 nastavnika, od čega su 374 bila nestručna. U osnovnim školama je bilo 158 nekvalifikovanih, a najveći deficit je bio među predavačima: matematike, fizike i hemije. U školama drugog stupnja najizrazitije potrebe su bile u kadrovima iz: matematike, fizičkog vaspitanja, fizike, ruskog jezika, engleskog jezika, a u stručnim školama kadrovi iz mašinske i elektro grupe predmeta. Stanje kadrova u institucijama kulture bilo je vrlo nepovoljno. Od 557 radnika u kulturi, visoku spremu su imali 115, a višu 37, dok je skoro tri četvrtine kadrova bilo sa srednjom i nižom stručnom spremom. Do 1975. godine trebalo je uposliti još 553 radnika u ovim institucijama: biblioteke -190, muzeji -39, arhivi -23, spomenici kulture -9, zaštita prirode -6, centri kulture -26, domovi kulture -3, pozorišta -25, kinematografija -25, knjižare -14 i informativno-propaganda djelatnost -163. Od toga je sa visokom spremom trebalo 276, a sa višom 131. Uglavnom je nedostajao kadar humanističkog smjera. Imajući u

smatrala da predlog koncepcije Filozofskog fakulteta daje dovoljno osnova da se i dalje nastave aktivnosti na njegovoj

vidu potrebe u kadrovima i kulturno-istorijsku misiju koju je trebalo da ima Filozofski fakultet. Studijska grupa je u prvoj fazi formiranja i razvoja Filozofskog fakulteta prioritet dala odsjecima i katedrama za: 1. srpskohrvatski jezik i književnosti jugoslovenskih naroda (sa studijama i jezika i književnosti), 2. odsjek za strane jezike, 3. grupa za filozofiju i sociologiju i 4. odsjek za fiziku i matematiku. U drugoj fazi je predviđeno formiranje: 1. grupe za istoriju i 2. katedre za pedagogiju. Grupi za srpskohrvatski jezik i književnosti jugoslovenskih naroda je dat prioritet jer se smatralo da bi i u osnovnim školama nastavu iz srpskohrvatskog jezika trebalo da izvode profesori i da od početka 80-ih treba izvršiti zamjenu nastavnika koji su završili samo 4 semestra više škole. Kadar sa četvorogodišnjeg studija trebalo je da zauzme dominantnu poziciju u bibliotekama, muzejima, centrima za kulturu, domovima kulture, knjižarama, kinematografiji i pozorištima. Na ovoj grupi bi se formirao i centar za naučno istraživanje skupljanje i sređivanje građe u oblasti narodnog i književnog jezika na teritoriji Crne Gore. Njegov zadatak je bio i da napiše istoriju književnosti naroda Crne Gore, da proučava stvaralaštvo savremenih crnogorskih književnika i da ukazuje na to koliko su crnogorski pisci obogatili zajednički književni jezik i njegovu leksiku. Među prioritetima navedeni su izučavanje dijalekata i prikupljanje onomastičke građe. Osnivanje odsjeka za strane jezike je podrazumijevalo otvaranje katedri za ruski i engleski jezik. Ruski jezik je tada u crnogorskim osnovnim i srednjim školama izučavalo oko 70% učenika, ali je učenje engleskog bilo u stalnom porastu, pa je predviđeno otvaranje i ove katedre. Izučavanje ovih jezika je bilo neophodno za sve koji su se bavili naukom, unapređivanjem proizvodnje i praćenjem razvoja tehnologije u svijetu. Za crnogorske škole bilo je potrebno između 120 i 150 profesora ovih stranih jezika, i u stvaranju tog kadra kasnilo se čitavu deceniju. Glavni razlozi za otvaranje grupe za filozofiju i sociologiju su bili izgradnja socijalističkog samoupravnog sistema, osmišljavanje marksističke filozofije i stvaranje kadrova na osnovu revolucionarno-teorijskog marksizma. Ovi kadrovi su trebali da istražuju revolucionarnu misao i praksu jugosloven-

doradi, da ga treba uputiti svim zainteresovanim organizacijama, ustanovama i društvima, i po dobijanju sugestija i mišljenja nastaviti izradu koncepcije. Ipak, ideja o formiranju posebnog Filozofskog fakulteta mimo Pedagoške akademije, i koncepcija Studijske grupe nijesu realizovane.⁷

Programom nije predviđeno osnivanje Akademije likovnih umjetnosti, ali su profesori i stvaraoci sa Grupe za likovne umjetnosti na Pedagoškoj akademiji u Nikšiću: Vojo Stanić,

skog društva i da primjenjuju dijalektičko-materijalistički metod u obrazovanju radničke omladine i neposrednih proizvođača. Taj kadar je imao značajnu ulogu u razvoju usmjerenog obrazovanja i marksističkog obrazovanja od osnovne škole do fakulteta. Profesori marksizma su trebali da zauzmu i važnu ulogu u svim organizacijama i institucijama koje su pripremale zakone, samoupravne sporazume i pravilnike socijalističkog društva, zatim u društveno-političkim zajednicama, zavodima za socijalno osiguranje, službama za društveni i lični standard. Katedra za filozofiju i sociologiju je trebalo da bude centar za marksističko obrazovanje studenata sa svih fakulteta na univerzitetu. U obrazloženju za otvaranje odsjeka za fiziku i matematiku navedeno je da je u školama nedostajalo oko 50 profesora matematike, a Institut za matematiku i njenu primjenu, koji je bio u osnivanju, trebalo je da opslužuje ovu grupu na filozofskom fakultetu. Ovim predlogom nije predviđeno spajanje ili prerastanje Pedagoške akademije u Nikšiću u Filozofski fakultet. Pedagoška akademija je trebalo da nastavi pripremanje nastavnika za predškolske ustanove i osnovnu školu i da na Pedagoškoj akademiji, do izlaska prve generacije sa Filozofskog fakulteta, nastave sa radom sve postojeće nastavne grupe, a nakon toga ih ukidati izuzev obrazovanja nastavnika razredne i predmetne nastave u osnovnoj školi. Predloženo je da studenti koji završe Pedagošku akademiju mogu nesmetano nastaviti studije na odgovarajućim grupama na fakultetu. Studijska grupa je predložila da se Filozofski fakultet smjesti u Titogradu, iako je SO Cetinje ponudila opštinsku zgradu za fakultet kao i Pedagoška akademija u Nikšiću.

⁷ Zapisnik sa IX sjednice Komisije ta razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori, 31. V 1973, DACG, OROC, RSO, fascikla 24, 35; 2/1973.

Drago Đurović, Đorđije Pravilović i Nikola Gvozdenović u julu 1973. godine Izvršnom vijeću Skupštine SR Crne Gore uputili Predlog za otvaranje Akademije likovnih umjetnosti u Crnoj Gori.⁸ Oni su smatrali da dvogodišnji studij na Pedagoškoj akademiji nije dovoljan za razvoj likovne umjetnosti u Crnoj Gori, da studenti ne dobijaju široko likovno obrazovanje i da zbog ograničenih upisa na Akademijama u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu nemaju mogućnost da nastave školovanje. Naveli su: „Apsurd je da postoje Akademije u Prištini, Skoplju, Sarajevu i Novom Sadu, a da Akademiju likovnih umjetnosti u Crnoj Gori nemamo. Nije pretenciozno ako kažemo da je ovo područje dalo i daje likovne stvaraoce čija djela predstavljaju bolja ostvarenja jugoslovenskog likovnog stvaralaštva“. Smatrali su da postoji dovoljno nastavnog kadra za rad Akademije i da ne treba puno novca za njeno otvaranje, oko 600.000 dinara, a polovina tog novca se već izdvajala za funkcionisanje grupe za likovnu umjetnost na Pedagoškoj akademiji. Predviđeli su da bi Akademija trebalo da traje 5 godina i da se na njoj školuje 50-60 studenata, pretežno iz Crne Gore. Tako bi se podmirile potrebe za likovnim kadrom u osnovnim i srednjim školama, dok bi se najtalentovaniji usmjeravali na profesionalno stvaralaštvo. Predložili su tri lokacije za buduću Akademiju: Herceg Novi, Titograd ili Cetinje. Predsedništvo Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije je podržalo ovu inicijativu.⁹

Skupština opštine (SO) Herceg Novi je 6. VIII 1973. godine razmatrala i jednoglasno podržala Predlog o osnivanju Akademije zbog činjenice da je Crna Gora dala izvjestan broj eminentnih slikara i vajara, kao i zbog sjećanja na Srednju

⁸ DACG, OROC, RSO, fascikla 22, 10; 13/1973.

⁹ Savez likovnih umjetnika Jugoslavije – Komisiji za visokoškolsko obrazovanje Skupštine SR Crne Gore, Beograd, 6. X 1973, DACG, OROC, RSO, fascikla 23, 55; 6/1973.

umjetničku školu koja je radila u Herceg Novom.¹⁰ SO Herceg Novi je navela i druge razloge: postojanje Zimskog salona Galerije „Josip-Bepo Benković“ i podatak da je 20 članova Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore živjelo i radilo u Herceg Novom. SO Herceg Novi je bila spremna i da finansijski pomogne otvaranje Akademije. Ipak, inicijativu za otvaranje Akademije nije podržao Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku, jer otvaranje Akademije nije bilo dio Programa razvoja visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori.¹¹ Sekretarijat je smatrao da Predlog za osnivanje Akademije ne sadrži dokumentaciju o širim društvenim potrebama za osnivanjem ove institucije i da u njoj nema zvaničnog stava organa upravljanja Pedagoške akademije.

Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je 31. maja 1973. godine održala sastanak sa predstavnicima svih fakulteta i naučnih institucija.¹² Tada su definisani prioriteti: 1. izgradnja novog kompleksa tehničkih fakulteta, 2. izgradnja i formiranje

¹⁰ Skupština opštine Herceg Novi – Udruženju likovnih umjetnika Crne Gore, Herceg Novi. 14. VIII 1973, DACG, OROC, RSO, fascikla 23, 55; 8/1973.

¹¹ Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku – Prosvjetno-kulturnom vijeću Skupštine SR Crne Gore, 21. IX 1973, DACG, OROC, RSO, fascikla 23, 46; 2/1973.

¹² Sastanku su prisustvovali članovi Komisije: dr Mijat Šuković (predsjednik), Blažo Knežević, dr Branislav Ivanović, Vladimir Popović, dr Risto Vukčević, dr Milinko Šaranović, dr Zvonko Damjanović, dr Čedo Vukmanović (odsutni: Jovan Avramović, mr Borislav Ivošević, Radivoje Brajović, ing. Radoje Kontić i dr Dragiša Ivanović), potom: Vojislav Bojović (iz Pedagoške akademije u Nikšiću), Drago Ćupić (Republički zavod za unapređivanje školstva), dr Svetozar Blečić (Tehnički fakultet), dr Petar Vuksanović (Tehnički fakultet), dr Miljan Radović (Ekonomski fakultet), Arsen Ćirković (Viša pomorska škola), ing. Momo Martinović (iz tvornice

računarskog centra i matematičkog instituta Univerziteta, 3. formiranje i početak izgradnje univerzitetske biblioteke i dokumentaciono-informativnog centra sa prostorom za lingvističku laboratoriju i 4. formiranje lingvističke laboratorije.

Kako bi se ovi prioriteti realizovali Komisija je formirala Radnu grupu sa zadatkom da pripremi materijal za Skupštinu SR Crne Gore o daljem dugoročnom razvoju visokoškolskog obrazovanja. U Radnu grupu su imenovani: Vladimir Popović (rukovodilac grupe), dr Zvonko Damjanović, dr Svetozar Blečić i dr Miloš Radulović. Projekat za izgradnju računarskog centra i lingvističke laboratorije za specifikacijom potrebne opreme i procjene potrebnih sredstava Komisija je povjerila dr Jovanu Petriću (dekanu Fakulteta organizacionih nauka u Beogradu) i dr Zvonku Damjanoviću. Za izgradnju projekta za zgradu univerzitetske biblioteke zadužena je grupa koju je organizovao Vladimir Popović. Za osposobljavanje kadrova iz biomedicinskih nauka zadužen je Institut za biomedicinska istraživanja, a za kadrove za biblioteku Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku. Za formiranje Instituta za matematiku i njene primjene zaduženi su Tehnički i Ekonomski fakultet. Usvojena je odluka o otvaranju studija metalurgije u okviru Tehničkog fakulteta. Odsjek metalurgije je počeo s radom školske 1973/74. godine.

Vlast Crne Gore je u stvaranju Univerziteta koristila i međunarodnu pomoć. Izvršno vijeće SR Crne Gore je 1972. godine formiralo predlog o saradnji sa Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) o razvoju Univerziteta u Crnoj Gori i korišćenja sredstava

„Radoje Dakić“), dr Svetolik Roganović iz Republičkog zavoda za međunarodnu naučnu, prosvjetno-kulturnu i tehničku saradnju, dr Miloš Radulović (Republički zavod za privredno planiranje), dr Srđan Hajduković (Zavod za biomedicinska istraživanja) i dr Milo Marković (dekan Ekonomskog fakulteta). Zapisnik sa IX sjednice Komisije za razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori, 31. V 1973, DACG, OROC, RSO, fascikla 24, 35; 2/1973.

SAD-a u Jugoslaviji u te svrhe.¹³ Ova saradnja se odvijala u skladu sa protokolom o saradnji između Jugoslavije i SAD-a koji je usvojen tokom boravka jugoslovenske delegacije na čelu sa predsjednikom Josipom Brozom-Titom u SAD-u 1971. godine. Na osnovu toga Izvršno vijeće SR Crne Gore je za pregovore sa američkom stranom imenovalo grupu na čijem čelu je bio dr Mijat Šuković.¹⁴

Delegacija u sastavu: dr Mijat Šuković, dr Zvonko Damjanović i dr Milinko Šaranović, boravila je u SAD-u od 2. do 17. aprila 1972. godine.¹⁵ Uspostavila je saradnju i dogovorila upućivanje kadrova na usavršavanje u SAD-u, kao i razradu istraživačkih projekata u koje će se uključiti fondacije iz SAD-a.¹⁶ Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je na osnovu toga odlučila da u školskoj 1972/73. godini Ekonomski i Tehnički fakultet upute 2 ili 3 lica na usavršavanje u SAD.

Crnogorska delegacija je dogovorila i dolazak predstavnika SAD-a u Crnu Goru i nastavka pregovora. Za taj sastanak

¹³ To su bili tzv. kontrapart fondovi, odnosno dinarska sredstva koje su SAD ostvarile na bazi trgovinskog suficita u razmjeni sa SFRJ. Ocjene i stavovi Izvršnog vijeća u vezi programa saradnje sa SAD na razvoju Univerziteta u Crnoj Gori, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 1; 6/1972.

¹⁴ Ostali članovi grupe su bili: dr Milinko Šaranović (dekan Tehničkog fakulteta u Titogradu), dr Zvonko Damjanović (profesor Univerziteta u Beogradu), dr Risto Vukčević (dekan Ekonomskog fakulteta u Titogradu) i dr Čedomir Vukmanović (v. d. direktora Saveznog zavoda za zdravstvenu zaštitu – Beograd). Polazni stavovi crnogorske delegacije su bili u usvojenom Programu razvoja visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori.

¹⁵ Izvještaj delegacije, DACG, OROC, RSO, fascikla 14, 2; 2/1972.

¹⁶ Zapisnik sa II sjednice Komisije za razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori, Titograd, 16. V 1972, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 5; 7-8/1972.

Komisija je pripremila poseban tim koji je utvrdio program istraživačkih projekata, a Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku je pripremio izvještaj o dotadašnjem radu na razvoju visokoškolskog obrazovanja u Crnoj Gori sa konceptom razvoja Univerziteta. Delegacija je u SAD-u dogovorila i bratimljenje Univerziteta kao jedan od oblika saradnje.

Američka strana je na Univerzitetu u Talahasiju organizovala Odbor za koordiniranje aktivnosti institucija u SAD na planu saradnje sa Univerzitetom u Crnoj Gori.¹⁷ Zadatak Odbora je bio da sa odgovarajućim naučno-stručnim timom iz Crne Gore doprinese razradi koncepcije Univerziteta u Crnoj Gori i utvrdi programe na kojima se može ostvariti saradnja između Univerziteta u Crnoj Gori i odgovarajućih institucija u SAD-u.

¹⁷ Odbor je imao 12 članova: Robert M. Džonson (dekan postdiplomskih studija i direktor naučnoistraživačkog rada Državnog univerziteta Floride), dr Vajt Ker (profesor na Medicinskom fakultetu u Mičigenu), A. R. Čemberlen (predsednik Državnog univerziteta Kolorada), Vilijam H. Klajton (dekan Koledža za okeanografske nauke A. i M. Univerziteta u Teksasu), Gaj Koriden (direktor Odjeljenja za evropske programe Stejt Departmenta), Pol M. Doti (profesor biohemije na Harvardskom univerzitetu), Vilijam R. Kist (šef Katedre za engleski jezik na Univerzitetu u Teksasu), Robert O. Loton (dekan Koledža za umjetnost i nauku Državnog univerziteta Floride), Džordž Maćešić (profesor ekonomskih nauka i direktor Centra za slavističke i istočno-evropske studije Državnog univerziteta Floride), Viktor G. Rozenblum (profesor političkih i pravnih nauka Pravnog fakulteta Nordvestern univerziteta), Džon E. Nelor (pomoćnik potpredsednika Državnog univerziteta Mičigen) i Denzel D. Smit (savjetnik Nordvesetern univerziteta i stariji savjetnik Batel memorial Instituta). Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja u Crnoj Gori, Informacija o predstojećim razgovorima predstavnika iz SR Crne Gore i SAD, Titograd, 4. X 1972, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 41; 5/1972.

Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja Crne Gore odredila je naučno-stručnu ekipu za razgovore sa Odborom iz SAD-a.¹⁸ Ova ekipa je trebalo da od američkog Odbora dobije saznanja za konačno oblikovanje Univerziteta i njegove koncepcije, i da utvrdi koliko se od američke strane može očekivati konkretna pomoć.

Pregovori predstavnika SR Crne Gore i SAD-a o saradnji i razvoju Univerziteta u Crnoj Gori održani su u Herceg Novom od 15. do 21. oktobra 1972. godine.¹⁹ Američki Odbor je predvodio profesor Robert Džonson. Uvodno izlaganje o naporima i ciljevima Crne Gore na formiranju Univerziteta podnio je dr Mijat Šuković. Polazna osnova razgovora bio je Program visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori. Američka strana je prihvatila da do feburara 1973. godine pošalje pisani izvještaj o utiscima i stavovima o razvoju Univerziteta u Crnoj Gori. Tada je trebalo da se potpiše konkretan dogovor u vezi sa daljom saradnjom i realizacijom koncepcije Univerziteta u Crnoj Gori.

¹⁸ U ovoj ekipi su bili: dr Zvonimir Damjanović (rukovodilac ekipe), dr Dragiša Ivanović (profesor Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu), dr Mirčeta Đurović (profesor Ekonomskog fakulteta u Titogradu), dr Branislav Šoškić (profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu), dr Miloš Radulović (pomoćnik direktora Republičkog zavoda za planiranje), dr Milinko Šaranović (dekan Tehničkog fakulteta u Titogradu), dr Svetolik Roganović (direktor Republičkog zavoda za međunarodnu naučnu, prosvjetno-kulturnu i tehničku saradnju u Titogradu), dr Čedo Vukmanović (v.d. direktora Saveznog zavoda za zdravstvenu zaštitu u Beogradu), dr Jovan Petrić (dekan Fakulteta organizacionih nauka u Beogradu), Srđan Hajduković i Vladimir N. Popović (republički sekretar za obrazovanje, kulturu i nauku).

¹⁹ Informacija o razgovorima predstavnika iz SAD i Crne Gore o saradnji u realizaciji programa razvoja Univerziteta u Crnoj Gori, koji su vođeni u Herceg Novom od 15. do 21. oktobra 1972. godine, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 44; 2/1972.

Američka delegacija je ovaj posao radila u skladu sa znanjem svoje vlade, a kao dokaz za to bilo je prisustvo predstavnika američke ambasade iz Beograda na ovim razgovorima.

Iako nijesu imali ovlašćenje da daju izjave o konkretnoj finansijskoj pomoći u osnivanju Univerziteta Crne Gore, predstavnici američkog Odbora su naveli da će SAD finansijski pomoći opremu računarskog centra, laboratorije, biblioteke, centra za učenje stranih jezika, stručno usavršavanje kadrova i njihovu razmjenu, kao i da će stepen američkog angažovanja zavisiti od aktivnosti SR Crne Gore i kvaliteta njenog Programa. Američki Odbor je smatrao da je crnogorska akcija ozbiljna i da će detaljnija obrada crnogorskog Programa doprinijeti većem i trajnijem angažovanju SAD-a.

Nakon razgovora u oktobru 1972. godine formirana je zajednička crnogorsko-američka Radna grupa koja je naredni sastanak održala u februaru 1973. godine u Miločeru.²⁰ Radna grupa je Komisiji za visokoškolsko obrazovanje postavila četiri grupe zadataka: 1. uskladiti opšti program razvoja visokog školstva sa privrednim i društvenim razvojem Crne Gore i stvoriti moderan i otvoren Univerzitet; 2. stvarati univerzitetski kadar; 3. utvrditi programe zajedničke saradnje između raznih fakulteta na Univerzitetu i odgovarajućim ustanovama u inostranstvu i 4. identifikovati finansijske izvore.

Američki dio Radne grupe je isključivo pružao konsultantske usluge i nije mogao da se obaveže na pomoć u finansiranju razvoja Univerziteta, ali je obećao da će vlastima Crne Gore pružati podršku u pronalaženju dodatne finansijske pomoći u pregovorima sa američkom kompanijom „Kontrol data“ (za nabavku računara) i Fordovom fondacijom. Vladimir Popović,

²⁰ Informacija o rezultatima razgovora sa američkim predstavnicima i predlozi Radne grupe Komisije za razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori za dalji rad na organizaciji Univerziteta u Crnoj Gori, DACG, OROC, RSO, fascikla 22, 12; 277/1973.

dr Svetolik Roganović i dr Zvonko Damjanović su u Dubrovniku 27. aprila 1973. godine pregovarali s predstavnicima Fordove fondacije Frensisom Sutonom i dr Ivom Ledererom. Fordova fondacija je bila spremna da pomogne usavršavanje kadrova za Univerzitet u zapadnoevropskim zemljama, kao i da pruži pomoć u otvaranju laboratorije za strane jezike. No, za realizaciju sporazuma sa „Kontrol datom“, Fordovom fondacijom i drugim stranim interesentima crnogorska strana je trebalo da usvoji adekvatni program izgradnje Univerziteta i da jasno definiše planove, investicione programe i projekte. Za pregovore sa „Kontrol datom“ formirana je grupa na čelu sa dr Jovanom Petrićem uz učešće dr Zvonka Damjanovića i dr Svetolika Roganovića. Za pregovore sa Fordovom fondacijom oko formiranja lingvističke laboratorije određen je dr Svetolik Roganović.

Radna grupa je sugerisala Komisiji za razvoj visokoškolskog obrazovanja da nastavi sa radom i poslije formiranja Univerziteta, kako bi se nastavilo planiranje razvoja Univerziteta. Predložila je da Univerzitet konstituišu: Pravni, Ekonomski i Tehnički fakultet i Institut za biloška i medicinska istraživanja, kao i matičarske komisije ustanova u formiranju. U maju 1973. godine Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je prihvatila izvještaj Radne grupe o saradnji sa američkim predstavnicima. Time je ova Radna grupa završila svoj zadatak i ona je rasformirana. Ipak, odlučeno je da se razgovori sa predstavnicima SAD-a, odnosno sa profesorom Robertom Džonsonom nastave, i imenovana je grupa za saradnju sa američkom stranom: dr Mijat Šuković, dr Zvonko Damjanović, dr Svetolik Roganović i Vladimir Popović.

Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je uspostavila saradnju i sa drugim univerzitetima. Dr Milinko Šaranović i dr Zvonko Damjanović su proučavali mogućnosti saradnje sa univerzitetima u SSSR-u i SR Njemačkoj. U oktobru 1972. godine, nakon potpisivanja ugovora između Beogradskog univerziteta i Moskovskog državnog univerziteta „Lomonosov“,

delegacija univerziteta „Lomonosov“ je posjetila fakultete u Titogradu.²¹ Delegaciju su činili prvi prorektor univerziteta „Lomonosov“ akademik Sergejev i grupa profesora i političkih predstavnika univerziteta. Grupi se u Titogradu priključio dekan Matematičko-mehaničkog fakulteta univerziteta „Lomonosov“ profesor Ogibalov. Delegacija je vodila razgovore sa predstavnicima fakulteta u Titogradu i Vladimirom Popovićem, republičkim sekretarom za obrazovanje, kulturu i nauku. Crnogorsku stranu su predstavljali dekani Tehničkog i Ekonomskog fakulteta, a u ime Pravnog fakulteta prof. dr Branislav Ivanović. Sovjetska delegacija je predložila da se na jednu školsku godinu u Titograd pozovu profesori sa „Lomonosova“ i da organizuju predavanja za studente i seminare za nastavno-naučni kadar. Profesorima sa crnogorskih fakulteta je omogućeno da dobiju jednogodišnje boravke na „Lomonosovu“, dok su mlađi kadrovi iz Crne Gore dobili mogućnost postdiplomskog boravka uz obavezu „Lomonosova“ da obezbijedi njihov smještaj i naučno mentorstvo. Dogovoreno je da „Lomonosov“ pokloni Tehničkom fakultetu veći broj časopisa i knjiga.

U martu 1972. godine u posjeti fakultetima u Titogradu boravio je profesor Bečer iz Jiliha, koordinator na njemačkoj strani za naučno-tehničku saradnju, i dogovorena je intenzivnija saradnja crnogorskih fakulteta sa odgovarajućim institucijama u SR Njemačkoj.²² Zahvaljujući tome profesor Vuksanović sa

²¹ Tehnički fakultet-Titograd – Komisiji za razvoj visokoškolskog obrazovanja Skupštine SR Crne Gore, Titograd, 14. XI 1972, Informacija o boravku delegacije Moskovskog državnog univerziteta „Lomonosov“ u Titogradu, sa predlogom o mogućnostima sudjelovanja Univerziteta „Lomonosov“ u izgradnji Univerziteta u Titogradu, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 45; 15/1972.

²² Njemačko-jugoslovenska saradnja u naučno-tehničkoj oblasti u okviru bilateralnog ugovora, Jilih, 9. avgust 1972, DACG, OROC, RSO, fascikla 17, 45; 17/1972.

Tehničkog fakulteta u Titogradu je u septembru bio u informativnoj posjeti u SR Njemačkoj, a predloženo je i da se 3-4 specijalista za visokoškolsko planiranje iz Crne Gore upute u informativnu posjetu univerzitetima u Trijeru, Bilefeldu i Bremenu.

Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je zadužila dr Svetolika Roganovića i dr Milinka Šaranović da naprave predlog o mogućnostima i oblicima saradnje sa Univerzitetom „Lomonosov“ u Moskvi, a za uspostavljanje saradnje sa institucijama u SR Njemačkoj angažovani su Vladimir Popović i dr Milinko Šaranović. Za analizu mogućnosti saradanje sa Univerzitetom u Bariju zadužen je dr Branislav Ivanović.²³

U formiranju naučno-nastavnog kadra za crnogorske fakultete pomoć je pružio Republički fond za finansiranje naučnih djelatnosti koji je 1971. godine Tehničkom fakultetu dodijelio sredstva za obrazovanje i usavršavanje kadrova. Ovim sredstvima je finansirano stažiranje profesora Radomira S. Vukasojevića i postdiplomaca: Miodraga Perovića, Ilije Vujoševića, Milutina Ostojića, Mirka Mijuškovića, Slobodanke Petrović, Radmile Prelević-Mihailović, Perka Vukotića, Slobodana Nikolića i Radovana Martinovića.²⁴ Fond je pomogao postdiplomsko usavršavanje i izradu magistarskih radova: Novu Labudoviću, Jovanu Brnoviću, Vidu Mihaljeviću, Miletu Labudoviću, Jozu Pralisu, Dragomiru Jelovcu, Aleksandru Marđokiću, Radoju Ostojiću, Vukmanu Brkoviću i Janku Jankoviću.

Ipak, crnogorski budžet nije mogao da finansijski podrži otvaranje novih fakulteta i na kraju Univerziteta, pa je SR Crna Gora morala da uzme kredite. Skupština SR Crne Gore je 1973. godine donijela Zakon o upotrebi sredstava Fonda Federacije za kreditiranje

²³ Zapisnik sa IX sjednice Komisije za razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori, 31. V 1973, DACG, OROC, RSO, fascikla 24, 35; 2/1973.

²⁴ Republički fond za finansiranje naučnih djelatnosti – Tehničkom fakultetu, Titograd, 6. V 1971, DACG, OROC, RSO, fascikla 13, 86; 26-27/1971.

bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih republika i autonomnih pokrajina za razvoj visokog školstva u SR Crnoj Gori u cilju realizacije Plana razvoja visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori za period 1971-1975. Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja u Crnoj Gori je u maju 1973. godine donijela Odluku o utvrđivanju tranše korišćenja kredita za 1973. godinu za razvoj visokoškolskog obrazovanja i o određivanju investitora i namjeni korišćenja kredita. Iz ovih sredstava obezbjeđivan je i novac za stanove za naučne i univerzitetske kadrove u Crnoj Gori.²⁵

Iz sredstava Fonda Federacije za kreditiranje bržeg razvoja nedovoljno razvijenih republika (skraćeno: Fond za nerazvijena područja -FNP), orijentisanih za razvoj visokog školstva, 1973. godine izdvojena je tranša za izgradnju Studentskog doma u Titogradu.²⁶ Iste godine Komisija Skupštine SR Crne Gore za razvoj visokoškolskog obrazovanja je donijela odluku da se iz sredstava FNP-a izdvoji tranša od 15 miliona dinara.²⁷ Za izradu projekta nove zgrade Tehničkog fakulteta i sve planirane univerzitetske jedinice u oblasti tehničkih i matematičkih nauka izdvojeno je 1.630.000 dinara, za investicije u osposobljavanju nastavno-naučnih kadrova 1.000.000 dinara i za izgradnju stanova za nastavno naučne kadrove na fakultetu i za Društvo za nauku i umjetnost Crne Gore 1.400.000 dinara. Tehnički fakultet u Titogradu je za osposobljavanje nastavno-naučnog kadra, uključujući i kadrove potrebne za studije metalurgije i Instituta za matematiku i njene primjene, dobio 500.000, a za stanove za

²⁵ Predlog za donošenje Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o upotrebi sredstava Fonda Federacije, DACG, OROC, RSO, fascikla 23, 47; 3-4/1973.

²⁶ Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku – Investicionoj banci-Titograd, 19. X 1973, DACG, OROC, RSO, fascikla 23, 54; 1/1973.

²⁷ Odluka o utvrđivanju tranše korišćenja kredita za 1973. godinu za razvoj visokoškolskog obrazovanja u SR Crnoj Gori, određivanje investitora i namjene korišćenja sredstava, DACG, OROC, RSO, fascikla 22, 17; 6/1973.

svoje kadrove 400.000 dinara. Ekonomski fakultet je dobio 150.000 dinara za osposobljavanje nastavno-naučnog kadra, i 300.000 za njihove stanove. Pravni fakultet je dobio 200.000 dinara za kadrove i 400.000 za stanove. Stipendiju su mogli da dobiju samo lica koja su odlukom nadležnog organa sa fakulteta primljena za stipendiste fakulteta i upućena na postdiplomske studije ili druge oblike specijalizacije u zemlji i inostranstvu, pod uslovom da su preuzela obavezu da nakon specijalizacije nastave da rade na fakultetu. Stanovi su se mogli graditi samo za naučno-nastavno osoblje koje je u stalnom radnom odnosu na fakultetu i uz saglasnost Komisije za razvoj visokoškolskog obrazovanja.

Za finansiranje razvoja visokog školstva u SR Crnoj Gori iz sredstava FNP-a za period 1971-1975. godine izdvojeno je 92 miliona dinara.²⁸ Ova sredstva su data na rok od 18 godina sa dospeljećem prvog anuiteta u roku od tri godine od početka korišćenja zajma i kamatnom stopom od 4%. Komisija za razvoj visokoškolskog obrazovanja je godišnje tranše kredita utvrđivala sa Investicionom bankom – Titograd, zavisno od stepena pripremljenosti projekata i dinamike sredstava FNP-a. Komisija je određivala investitore, njihova prava i obaveze, i davala saglasnost za projekte. Garant kredita iz FNP-a bila je SR Crna Gora.

Komisija za visokoškolsko obrazovanje je u maju 1973. godine donijela Predlog da se organizuje aktivnost za osnivanje Univerziteta, odnosno smatrala je da su se stekli uslovi za osnivanje Univerziteta.²⁹ Komisija je navela da su postojanje tri

²⁸ Zakon o upotrebi sredstava Fonda za razvoj privredno nedovoljno razvijenih republika i pokrajine Kosovo za razvoj visokog školstva u SR Crnoj Gori, DACG, OROC, RSO, fascikla 22, 18; 2/1973. Prosječne zarade bez poreza u Crnoj Gori u ovom periodu su bile: 1971. godine 1.271, 1972. godine 1.472, 1973. godine 1.689, 1974. godine 2.192 i 1975. godine 2.704 dinara.

²⁹ Predlog da se organizuje aktivnost za osnivanje Univerziteta u Crnoj Gori, DACG, OROC, RSO, fascikla 22, 24; 4/1973.

fakulteta: Tehnički, Ekonomski i Pravni, potom postojanje Zavoda za energetiku u okviru Tehničkog fakulteta i Instituta za društveno-ekonomska istraživanja u okviru Ekonomskog fakulteta, Pedagoške akademije i Više pomorske škole, Istorijskog, Poljoprivrednog i Biomedicinskog instituta, dovoljni za formiranje Univerziteta. U Komisiji su smatrali da postoji neophodan kadrovski kvalitet za konstituisanje Univerziteta.

Komisija je formirala Radnu grupu za izradu platforme o organizovanju Univerziteta u Crnoj Gori. U ovoj grupi su bili: Vladimir Popović (rukovodilac grupe), dekani Tehničkog, Ekonomskog i Pravnog fakulteta, direktori Instituta za biomedicinska istraživanja, Instituta za poljoprivredu i Istorijskog instituta, direktori Pedagoške akademije i Više pomorske škole. Grupa je izradila akte o organizaciji Univerziteta, nacrt sporazuma o osnivanju Univerziteta i nacrt Statuta. Osnivačka svečanost Univerziteta u Titogradu održana je 2. aprila 1974. godine u Titogradu.³⁰ Konstitutivna Skupština Univerziteta u Titogradu održana je 29. aprila 1974. godine, a za prvog rektora izabran je dr Mirčeta Đurović.³¹ Godinu nakon formiranja Univerzitet je dobio ime Veljka Vlahovića, poznatog crnogorskog i jugoslovenskog revolucionara, intelektualca i funkcionera. Nakon formiranja Univerziteta ukinuta je Komisija Skupštine SR Crne Gore za razvoj visokoškolskog obrazovanja, i njene poslove je preuzeo Univerzitet.

I nakon osnivanja Univerziteta nedostajalo je novca za njegov razvoj. SR Crna Gora je za ove potrebe, pored jugoslovenskih, morala da koristi i novac stranih kreditora. Taj novac je obezbijeđen Sporazumom o zajmu između Vlade SFRJ i Agencije za međunarodni razvoj Vlade Sjedinjenih američkih država (USAID), koji je potpisan 30. XII 1974. godine u Beogradu.³²

³⁰ Osnovan Univerzitet u Titogradu, „Pobjeda“, 4. IV 1974, str. 12.

³¹ Konstituisan Univerzitet, „Pobjeda“, 1. V 1974, str. 14.

³² Predlog Zakona o ratifikaciji Sporazuma, DACG, OROČ, RSO, fascikla 39, 57; 6/1975.

Na osnovu ovog Sporazuma, Vlada SFRJ je 21. marta 1975. godine prenijela dio zajma i na SR Crnu Goru. Ukupan iznos zajma je bio 41.378.824 dinara, od čega je Tehničkom fakultetu u Titogradu dodijeljeno 34.378.824 dinara, a ostali dio su dobili Univerzitet u Skoplju i Institut za organizaciju i ekonomiku zdravstva u Zagrebu. Zajam je dobijen na 40 godina uz godišnju kamatu od 3,5%. Sredstva su obezbijeđena iz dinarskih sredstava američke Vlade koje je prihodovala izvozom poljoprivrednih proizvoda u Jugoslaviju.

Univerzitet „Veljko Vlahović“ se razvijao u skladu sa Programom razvoja za period 1976-1980, koji je usvojila Skupština SR Crne Gore. Prioriteti u periodu 1976-1980 bili su samoupravno organizovanje, udruživanje srodnih katedri, odsjeka i instituta, odnosno njihovo formiranje kao zajedničkih međufakultetskih jedinica. Zadatak je bilo i programsko usklađivanje naučnog i nastavnog rada sa potrebama udruženog rada i društva u cjelini, intenzivnije razvijanje naučnoistraživačkog rada i povećavanje nastave sa tim radom, stvaranje materijalnih uslova za obezbjeđivanje i usavršavanje nastavnog i naučnog kadra. U Programu razvoja Univerziteta „Veljko Vlahović“ za period 1976-1980. godine nije uvršteno otvaranje Filozofskog fakulteta, a previđeno je da Pedagoška akademija zadrži dvogodišnji studij za početne oblike opšteg obrazovanja i vaspitanja, i obezbijedi četvorogodišnji studij za potrebe osnovnog i prve faze srednjeg usmjerenog obrazovanja.³³

Od 1977. godine osnovano je nekoliko visokoškolskih organizacija. Te godine je Pedagoška akademija prerasla u Nastavnički fakultet u Nikšiću. Odluka o samoupravnoj transformaciji Tehničkog fakulteta usvojena je 1978. godine. Predviđeno je da

³³ Republički sekretarijat za obrazovanje, kulturu i nauku – Marku Orlandiću, predsjedniku Izvršnog vijeća Skupštine SR Crne Gore, 28. X 1975, DACG, OROC, RSO, fascikla 39, 16; 4-6/1975.

njegove postojeće organizacione strukture (odsjeci i katedre) prerastu u: Mašinski, Elektrotehnički i Metalurški fakultet, Institut za matematiku i fiziku, i Institut za tehnička istraživanja.³⁴ Ovako organizovane činile su Složenu organizaciju udruženog rada (SOUR) Tehnički fakultet.

Na inicijativu Republičke samoupravne interesne zajednice (RSIZ) usmjerenog obrazovanja 1977. godine na Nastavničkom fakultetu u Nikšiću su formirani Odsjek za marksizam i socijalističko samoupravljanje, i Odsjek osnovi tehnike i proizvodnje. Na Nastavničkom fakultetu je 1979. godine fomiran Odsjek za četvorogodišnji studij za srpsko-hrvatski jezik i južnoslovenske književnosti. Institut za strane jezike osnovan je 1979. godine. Institut za matematiku i fiziku je osnovan 28. VI 1980. godine u okviru reorganizacije Tehničkog fakulteta.³⁵ Muzička akademija u Titogradu je osnovana 1980. godine. SOUR „Lovćen-invest“ je 1980. godine bio osnivač Građevinskog fakulteta u Titogradu, a iste godine Institut za biološka i medicinska istraživanja iz Titograda je osnovao Višu fizioterapeutsku školu u Igalu. Odsjek za četvorogodišnji studij istorije i geografije je osnovan 1981. godine na Nastavničkom fakultetu. Kulturološki fakultet – odsjek za konzervaciju i restauraciju fomiran je na Cetinju 1981. godine.³⁶ Pomorski fakultet u Kotoru je osnovan 1981. godine.

Na Univerzitetu „Veljko Vlahović“ je 1975. godine u nastavi bilo 248 lica (169 stalno i 79 honorarno), od čega 28 doktora i 34 magistra nauka. Prvi strani studenti na Univerzitetu „Veljko Vlahović“ su upisani 1976. godine.³⁷ To je bilo 11 studenta iz Palestine i Jordana.

³⁴ Stanje i razvoj Univerziteta „Veljko Vlahović“ u Titogradu, mart 1983, DACG, OROC, RSO, fascikla 108, 12; 2-7/1983.

³⁵ Izvještaj Komisije za verifikaciju Instituta za matematiku i fiziku – Titograd, 26. VI 1980, DACG, OROC, RSO, fascikla 97, 13; 3/1980.

³⁶ DACG, OROC, RSO, fascikla 105, 11; 3/1982.

³⁷ „Pobjeda“, 8. IX 1976, str. 10.

Univerzitet „Veljko Vlahović“ je u početku imao veoma liberalnu upisnu politiku. Na tri fakulteta je 1976/1977. godine bilo 10.542 studenata, od čega 4.359 redovnih i 6.183 vanredna. Više od polovine studenata je studiralo na Pravnom fakultetu.³⁸ Postdiplomske studije su postojale samo na Ekonomskom fakultetu i to od 1974. godine.

U školskoj 1979/80. godini na Univerzitetu „Veljko Vlahović“ bilo je 15.618 studenata, od kojih su 9.294 bili vanredni.³⁹ Nastavu na Univerzitetu je izvodilo 250 nastavnika (89 honorarnih) i 114 asistenata (23 honorarna). Bilo je svega 14 redovnih profesora u stalnom radnom odnosu, i bilo je 59 doktora nauka koji su imali radni odnos na neodređeno vrijeme. Najveće interesovanje vladalo je za upis na Pravni i Ekonomski fakultet, a najmanje za tehničke fakultete.

Univerzitet „Veljko Vlahović“ je za manje od deceniju postigao veliki uspjeh po broju visokoškolskih organizacija i po broju usmjerenja u okviru pojedinih fakulteta. Univerzitet su 1983. godine činili 11 fakulteta (jedna viša škola u okviru Instituta za biloška i medicinska istraživanja), 5 naučnoistraživačkih instituta i Univerzitetska biblioteka. U okviru Univerziteta postojala je jedna složena organizacija udruženog rada (SOUR) Tehnički fakultet.⁴⁰ Na Univerzitetu su 1983. godine bila 32 profila studija i to: 21 četvorogodišnja i 11 dvogodišnjih. Postdiplomske studije

³⁸ Na Ekonomskom fakultetu 1976/77. godine je studiralo 3.639 studenata (1.197 redovnih i 2.442 vanredna). Na Tehničkom fakultetu je na tri odsjeka 1976/77. studiralo 1.462 studenata (1.124 redovna i 338 vanrednih). Na Pravnom fakultetu je 1976/77. godine studiralo 5.367 studenata (redovnih 2.038 i vanrednih 3.329).

³⁹ Neka pitanja iz oblasti visokog školstva, DACG, OROC, RSO, fascikla 97, 12; 2/1980.

⁴⁰ Stanje i razvoj Univerziteta „Veljko Vlahović“ u Titogradu, mart 1983, DACG, OROC, RSO, fascikla 108, 12; 2-7/1983.

su postojale na Ekonomskom fakultetu i u okviru Instituta za biološka i medicinska istraživanja (reumatologija) u Institutu „dr Simo Milošević“ u Igalu u saradnji sa Medicinskim fakultetom Univerziteta u Beogradu.

Na Univerzitetu je 1983. godine bilo 880 zaposlenih i to 589 u visokoškolskim organizacijama i 291 u naučnoistraživačkim. U nastavno-naučnom i naučnoistraživačkom radu bilo je angažovano 550 radnika, od kojih 368 u redovnom radnom odnosu. Od 550 radnika 172 su bili doktori nauka, a 125 magistri.

Od 1974. godine do 1983. godine u Univerzitet je investirano, pretežno iz sredstava FNP-a, oko 300 miliona dinara.⁴¹ Izgrađena je zgrada Tehničkih fakulteta površine 20.000 m², toplana univerzitetskog centra, druga faza zgrade Studentskog doma, privremena zgrada Muzičke akademije. Izvršene su adaptacije na zgradi Ekonomskog i Pravnog fakulteta, na zgradi Pomorskog fakulteta, Studentskog doma u Kotoru i na zgradi Zavoda za biologiju mora u Kotoru. Finansirana je izgradnja oko 60 stanova za kadrove Univerziteta. Redovna djelatnost Univerziteta se finansirala iz RSIZ usmjerenog obrazovanja. U 1982. godini ta sredstva su iznosila 193 miliona dinara za redovnu i proširenu djelatnost, i 27 miliona za amortizaciju.

Povećanje studijskih programa i univerzitetskih jedinica uslovalo je naglu ekspanziju visokog školstva i povećanje broja studenata, i po tome je Crna Gora bila na prvom mjestu u Jugoslaviji i među najboljima u Evropi. Broj studenata u Jugoslaviji na 10.000 stanovnika krajem 1981. godine iznosio je 210, u SR Crnoj Gori 244, SR Makedoniji 234, SAP Kosovo 231, SR Srbiji bez pokrajina 206, SAP Vojvodini 187, SR BiH 159, SR

⁴¹ Prosječne zarade bez poreza u Crnoj Gori u ovom periodu su bile: 1976. godine 3.133, 1977. godine 3.664, 1978. godine 4.403, 1979. godine 5.243, 1980. godine 6.636, 1981. godine 8.832, 1982. godine 11.185 i 1983. godine 13.271 dinar.

Hrvatskoj 141 i SR Sloveniji 134. U isto vrijeme prosjek broja studenata na 10.000 stanovnika u 21 evropskoj zemlji iznosio je 175. U periodu 1975-1983 u Crnoj Gori je na višim školama i fakultetima diplomiralo 6.433 studenta, odnosno godišnje je u prosjeku diplomiralo oko 800 studenata.

Najviše brucoša je upisivao Pravni fakultet, npr. školske 1978/79. godine upisao je 745 studenata prve godine. Nekontrolisani upis i neravnomjernost broja upisanih u odnosu na potrebe društva rezultirao je velikom produkcijom kadrova koji nakon studija nijesu mogli da se zaposle. U decembru 1982. godine u Crnoj Gori je bilo 786 nezaposlenih lica sa fakultetskom spremom i 768 sa višom spremom. Najviše je bilo nezaposlenih pravnika 396, profesora 137 i ekonomista 131, a sa višom školom: nastavnika 377, turističkih radnika 99 i ekonomista 55.

Zbog porasta broja nezaposlenih sa fakultetskom diplomom vlast je od početka 80-ih nastojala da upisnu politiku na Univerzitetu prilagodi kadrovskim potrebama Crne Gore. CKSK Crne Gore je na XII sjednici 16. maja 1980. godine usvojio dokument „Aktuelna idejno-politička pitanja daljeg razvoja visokog školstva u Crnoj Gori“ u kojem je navedeno da je neophodno racionalizovati mrežu visokoškolskih institucija i prilagoditi je potrebama udruženog rada.⁴² To je značilo smanjenje upisa studenata prve godine na fakultetima društvenih nauka i povećanja broja upisanih na tehničke fakultete.

U cilju ujednačavanja politike upisa u Jugoslaviji i usklađivanja broja upisanih sa potrebama društva, krajem marta 1982. godine potpisan je Društveni dogovor o upisu studenata na prvu godinu studija na visokoškolskim organizacijama u SFRJ. Taj dogovor je primijenjen u postupku upisa studenta za školsku 1982/83. godinu i na Univerzitetu „Veljko Vlahović“.

⁴² Racionalizacija visokoškolskog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada u SR Crnoj Gori, DACG, OROC, Republički komitet za obrazovanje, kulturu i nauku (RKO), fascikla 7.

Univerzitet „Veljko Vlahović“ i RSIZ usmjerenog obrazovanja su smanjili upis studenata na prvu godinu studija sa 3.271 iz školske 1978/79. godine na 1.976 1982/83. godine. Postignuto je i to da se manji broj studenata upisuje na fakultete društvenih nauka i da se povećava upis na tehničko-tehnološke studije. U zimski semestar 1982/83. godine upisano je 6.021 redovnih i 3.478 vanrednih studenata, a broj studenata se smanjivao i zbog toga što mnogi nijesu uspjeli da redovno upisuju godine i gubili su pravo na dalje studiranje. Novim Zakonom o visokoškolskom obrazovanju pooštren je režim upisa i studiranja. U toku dvogodišnjih studija školska godina se mogla samo jedanput ponavljati a u toku četvorogodišnjih dva puta.⁴³ Pooštavanjem kriterijuma studiranja poboljšan je kvalitet upisanih kandidata tako da su se favorizovali odlični i vrlodobri srednjoškolci, mada se znatan dio ovakvih srednjoškolaca upisivao i na druge jugoslovenske univerzitete, naročito na Beogradskom. Broj studenata sa stalnim mjestom boravka u Crnoj Gori koji su 1981. godine studirali izvan Crne Gore iznosio je 7.328.

U aprilu 1983. godine Skupština SR Crne Gore je usvojila Zaključke u vezi sa dokumentom Stanje i razvoj Univerziteta „Veljko Vlahović“, koji su uradili Republički SIZ usmjerenog obrazovanja i Republički komitet za obrazovanje, kulturu i nauku.⁴⁴ Prvenstveni cilj je bio da se mreža i struktura visokoškolskih organizacija usklade sa potrebama i mogućnostima društva. Skupština SR Crne Gore je 27. X 1983. osnovala i posebnu Komisiju za praćenje i realizaciju Zaključaka. Na osnovu mišljenja ove Komisije, Skupština SR Crne Gore je 19. IX 1984.

⁴³ Ratko Đukanović, Kako smo ostvarivali reformu obrazovanja (II), „Ovdje“, septembar 1986, str. 29.

⁴⁴ Republički komitet za obrazovanje, kulturu i nauku – Izvršnom vijeću Skupštine SR Crne Gore, 3. IX 1984, DACG, OROC, RKO, fascikla 1, 8; 11/1984.

odlučila da Univerzitet i RSIZ usmjerenog obrazovanja urade Program racionalizacije visokoškolskog obrazovanja.⁴⁵

Predsjedništvo CKSK Crne Gore se zalagalo za stvaranje i razvoj organizacionih jedinica na Univerzitetu čiju bi osnovu činile zajedničke, fundamentalne, nastavno-naučne discipline: prirodno-matematičke, tehničke, ekonomske, pravne, umjetničke, pedagoške i filozofsko-istorijske na koje bi se nadograđivali i nastavljali pojedini specifični nastavni sadržaji i smjerovi visokoškolskih studija zavisno od potreba udruženog rada.⁴⁶ Skupština SR Crne Gore je predlagala da se SOUR Tehnički fakulteti organizuje kao jedan fakultet sa odgovarajućim odsjecima umjesto 4 postojeća fakulteta, da se obrazovanje kadrova za predškolsko obrazovanje i razrednu nastavu organizuje nakon završene osnovne škole, da se obrazovanje kadrova na Nastavničkom fakultetu utvrdi u skladu sa potrebama osnovnog i srednjeg obrazovanja, da se Kulturološki fakultet reorganizuje u Likovnu akademiju i da se Fakultet za pomorstvo profilira u skladu sa potrebama pomorske privrede.

RSIZ usmjerenog obrazovanja i Univerzitet su do početka 1986. godine uradili čak šest verzija Programa o racionalizaciji visokoškolskog obrazovanja, ali ni jedna nije bila prihvatljiva jer su Skupština SR Crne Gore, Predsjedništvo CKSK Crne Gore, RSIZ usmjerenog obrazovanja, CANU, Privredna komora Crne Gore i Republički komitet za obrazovanje, kulturu i nauku imali različite poglede na ovo pitanje. Jedino što je postignuto je smanjenje broja upisa studenata, ali i to je dalo negativne efekte jer se veliki broj najsposobnijih srednjoškolaca zbog ograničenog upisa na fakultete u Crnoj Gori opredijelio da

⁴⁵ Miloš Starovlah, Kriza svijesti o funkciji obrazovanja u društvu, „Ovdje“, april 1985, str. 30.

⁴⁶ Racionalizacija visokoškolskog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada u SR Crnoj Gori, DACG, OROC, RKO, fascikla 7.

studije upiše na drugim fakultetima u Jugoslaviji, i mnogi su nakon završenih studija tamo i ostajali.⁴⁷

Skupština SR Crne Gore je u tek maju 1988. godine usvojila Program racionalizacije visokoškolskog obrazovanja, kojim su utvrđeni: upisna politika, ciljevi racionalizacije mreže i kapaciteta visokoškolskog obrazovanja, podizanje kvaliteta obrazovanja, postizanje veće efikasnosti u studiranju, novi režim studija i uspostavljanje nove organizacije unutar Univerziteta. Ovaj Program je težio racionalnijem korišćenju tadašnjih mogućnosti. Najvažniji dio Programa bilo je struktuiranje visokoškolskih institucija, odsjeka i smjerova i njihovo grupisanje po srodnosti. U sklopu tog Programa ukinut je Kulturološki fakultet i umjesto njega osnovan je Fakultet likovnih umjetnosti. Studije marksizma i socijalističkog samoupravljanja zamijenjene su studijama filozofije i sociologije, a studije matematike modelirane su u studije matematike i računarskih nauka. Ukinute su dvogodišnje studije stranih jezika, a umjesto njih osnovane četvorogodišnje studije tih jezika (u julu 1990. na Filozofskom fakultetu su osnovane četvorogodišnje studije za engleski jezik i književnost i studije za ruski jezik i književnost). Promijenjen je naziv Nastavničkog fakulteta u Nikšiću u Filozofski fakultet, kao i naziv Instituta za matematiku i fiziku u Prirodno-matematički fakultet. Donešena je odluka o osnivanju četvorogodišnjih studija biologije. Na Metalurškom fakultetu su otvorene studije neorganske tehnologije i postdiplomske studije. Uvedena je zajednička nastava za prve dvije godine studija za srodne profile na većini fakulteta. Osavremenjeni su i racionalizovani nastavni planovi i programi, a upisna politika na prvu godinu studija sprovedena je u skladu sa potrebama i mogućnostima. Najizraženiji problemi su bili slaba efikasnost u studiranju i obezbjeđivanje naučno-nastavnog kadra u stalnom radnom odnosu.

⁴⁷ Miloš Starovlah, Kriza svijesti o funkciji obrazovanja u društvu, „Ovdje“, april 1985, str. 30.

Nakon ovih promjena na Univerzitetu „Veljko Vlahović“ školske 1989/90. godine postojali su: 1. Ekonomski fakultet (sa dva smjera), 2. Pravni fakultet, 3. Elektrotehnički fakultet (sa dva odsjeka i pet smjerova), 4. Mašinski fakultet (sa dva smjera), 5. Muzička akademija (sa dva smjera), 6. Građevinski fakultet, 7. Fakultet za pomorstvo (1 odsjek četvorogodišnjih i 4 odsjeka dvogodišnjih studija), 8. Fakultet likovnih umjetnosti (sa tri smjera), 9. Filozofski fakultet (sa 5 odsjeka četvorogodišnjih i 4 odsjeka dvogodišnjih studija), 10. Metalurški fakultet (sa dva odsjeka) i 11. Prirodno-matematički fakultet (sa dva odsjeka i četiri smjera). Na Univerzitetu je bilo 218 nastavnika i 133 saradnika u stalnom radnom odnosu i 143 nastavnika i 34 saradnika koji su honorarno angažovani. U školskoj 1989/90. godini na Univerzitetu je bilo 7.865 studenata (5.046 redovnih i 2.819 vanrednih). Studenti koji su diplomirali u školskoj 1987/88. godini na četvorogodišnjim studijama Univerziteta studirali su u prosjeku 6,6 godina, a na dvogodišnjim 4,3 godine. Najduže su studirali studenti na Elektrotehničkom fakultetu (energetika) – u prosjeku 9,5 godina, a najkraće na Muzičkoj akademiji – u prosjeku 4,1 godinu.

Osnivanje i razvoj Univerziteta „Veljko Vlahović“ bilo je određeno ideološkim ciljevima vlasti. Prema osnovnim odredbama Zakona o visokom školstvu u SR Crnoj Gori iz 1973. godine fakulteti i više škole su definisani kao nastavne i naučne organizacije udruženog rada sa zadatkom da, na osnovama marksizma i teorije klasne borbe i revolucije i saglasno ciljevima i potrebama jugoslovenskog samoupravnog društva, obrazuju visokokvalifikovane stručnjake-slobodne ličnosti, sposobne i opredijeljene da aktivno i odgovorno učestvuju u izgradnji socijalističkog samoupravnog društva.⁴⁸ Visokoškolske ustanove su

⁴⁸ Teze za Zakon o visokom školstvu, DACG, OROC, RSO, fascikla 22, 10; 37/1973.

bile obavezne da na osnovama marksizma organizuju i razvijaju naučni rad i da svojom cjelokupnom djelatnošću doprinose učvršćivanju i razvijanju socijalističkih samoupravnih društvenih odnosa. Nakon osnivanja Univerziteta novi Zakon o visokom školstvu je usvojen 1975. godine.⁴⁹ Prema ovom Zakonu cilj visokog školstva je bio da se na osnovama dostignuća nauke, marksističke teorije i prakse samoupravnog socijalizma obrazuju kadrovi sa višim, visokim i postdiplomskim obrazovanjem.

CKSK Crne Gore je preko Stalne Akcione konferencije SK na Univerzitetu širio socijalističku ideologiju i uticao na kadrovsku politiku na Univerzitetu. Akciona konferencija Saveza komunisti na „Univerzitetu Veljko Vlahović“ je osnovana 1980. godine, a konstitutivna sjednica održana je 2. juna 1981. godine.⁵⁰ Predsjednik Akcione konferencije dr Radovan Radonjić je naveo da je tokom jednogodišnjeg rada ove institucije među nastavnicima i studentima Univerziteta postignuto jedinstvo i odlučnost da se nepokolebljivo slijedi Titov put izgradnje jugoslovenske socijalističke samoupravne zajednice. Nakon Šukovića za narednog predsjednika Akcione konferencije SK na Univerzitetu izabran je dr Milinko Šaranović.⁵¹ Univerzitet je 1983. godine imao oko 10.000 studenata, od kojih je polovina bila učlanjenja u SK, a oko 90% uposlenih (profesori i saradnici) su bili članovi SK.⁵² Sekretar Akcione konferencije SK na Univerzitetu 1983. godine bio je Veselin Vukotić.⁵³

⁴⁹ Nacrt Zakona o visokom školstvu, DACG, OROC, RSO, fascikla 46, 665; 2/1975.

⁵⁰ Akciona konferencija SK na Univerzitetu „Veljko Vlahović“, „Pobjeda“, 3. VI 1981, str. 3.

⁵¹ Isto.

⁵² Akciona konferencija SK univerzitetskih jedinica iz Titograda, „Pobjeda“, 13. I 1983, str. 3.

⁵³ Razgovori na Univerzitetu „Veljko Vlahović“, „Pobjeda“, 5. X 1983, str. 2.

Akciona konferencija je koordinisala rad Osnovnih organizacija SK univerzitetskih jedinica (fakulteta). Konferencija je organizovala rasprave o idejno-političkom radu i načinu njegovog realizovanja na nivou Univerziteta i fakulteta, i imala je presudnu riječ o angažovanju nastavnika i saradnika na Univerzitetu. Instrukcije za rad je dobijala od Opštinskih komiteta SK na čijoj teritoriji se nalazilo sjedište Univerziteta ili fakulteta. Akciona konferencija je preko Osnovnih organizacija SK na fakultetima primala u članstvo SK studente prve godine, za sekretare Osnovnih organizacija imenovala nastavnike i saradnike, a posebnu idejnu ulogu imao je i Aktiv nastavnika-komunista. Akciona konferencija SK Univerziteta „Veljko Vlahović“ je u februaru 1986. godine odlučila da osnuje Univerzitetski komitet Saveza komunista.⁵⁴

Crnogorska vlast je bila svjesna značaja Univerziteta i odlučila se za njegovo osnivanje bez obzira na visoko kreditno zaduživanje i nedostatak institucija, kadrova i znanja. Može se reći da je vlast ovaj projekat forsirala preko realnih mogućnosti Crne Gore. Teško je pronaći primjer osnivanja modernog Univerziteta na oko 550.000 stanovnika i u odnosu na skromnu ekonomiju.⁵⁵ Vlast se na to odlučila jer je kašnjenje Crne Gore u odnosu na jugoslovenski prosjek razvijenosti bilo uzrokovano nedostatkom fakultetski obrazovanih kadrova u svim oblastima. Angažovala je najpoznatije crnogorske kadrove i najstručnije strane partnere, a naročito iz SAD-a. Stvorila je neophodne materijalne i institucionalne uslove za obrazovanje nastavnog kadra na Univerzitetu. Profesori i asistenti na Univerzitetu su po povlašćenim uslovima dobijali stipendije, specijalizacije i stanove. Zahvaljujući takvoj podršci Univerzitet „Veljko Vlahović“ je postao kvalitetna institucija i odigrao je važnu ulogu u obrazovanju kadrova neophodnih za svestrani razvoj Crne Gore.

⁵⁴ Svi nešto očekuju, „Pobjeda“, 26. II 1986, str. 9.

⁵⁵ Crna Gora je 1971. godine imala 529.604 stanovnika, a 1981. godine 584.310 stanovnika.

Zbog deficita stručnjaka svih profila upisna politika krajem 70-ih godina bila je veoma liberalna, što je uslovalo hiperprodukciju kadrova, a naročito iz oblasti društvenih nauka. S jedne strane, to je izazvalo visoku nezaposlenost pravnika, ekonomista i prosvjetno-pedagoškog kadra, a s druge strane nedostatak inženjera elektrotehnike, energetike, mašinstva i metalurgije. S obzirom na to da se ekonomska politika Crne Gore tokom 80-ih zasnivala na forsiranju crne i obojene metalurgije i energetike, i da je ovim oblastima hronično nedostajao stručni kadar, trebalo je promijeniti upisnu politiku na Univerzitetu. Vlast i Univerzitet su tokom 80-ih uveli restriktivnu upisnu politiku kako bi uspostavili balans između ponude i potražnje za visokoobrazovanom radnom snagom. Ograničenjem upisa favorizovani su isključivo odlični i vrlo dobri srednjoškolci, a smanjenjem broja brucoša na Pravnom i Ekonomskom stimulisan je upis na tehničkim fakultetima. Zbog toga je broj studenata krajem 80-ih bio duplo manji u odnosu na kraj 70-ih. Krajem 70-ih broj vanrednih studenata je bio veći od broja redovnih, a tokom 80-ih i to je promijenjeno. Uspostavljen je strog kriterijum na studijama čime je omogućeno stvaranje kvalitetnog kadra, dok je negativna pojava te politike bio dugačak period prosječnog studiranja i zapostavljanje humanističkih i umjetničkih disciplina o čemu svjedoči kasno osnivanje Filozofskog fakulteta i Fakulteta likovnih umjetnosti. Tokom 80-ih nije bilo lako steći, a naročito održati zvanje studenta. Univerzitet „Veljko Vlahović“ je na taj način obrazovao značajan broj stručnih kadrova iz svih oblasti. Formiranjem 11 fakulteta omogućen je širok izbor crnogorskim srednjoškolcima. Odliv najkvalitetnijih srednjoškolaca i visokoškolaca iz Crne Gore je značajno ublažen u odnosu na početak 70-ih, ali je to i dalje bio izražen problem.

Univerzitet „Veljko Vlahović“ je do 1990. godine razvijan u skladu sa potrebama i vrijednostima socijalističkog društva, a nakon propasti socijalizma Univerzitet je dobio druge ciljeve. Promjena tih ciljeva je, između ostalog, izražena u promjeni imena 1992. godine u Univerzitet Crne Gore. Time je počela nova epoha u njegovom razvoju.